

O‘ZBEKISTONDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI

Sotvoldiyeva Mohlaroyim Ulug‘bek qizi

Andijon davlat chet tillari instituti talabasi

Kuychiboyeva Intizorxon

Andijon davlat chet tillari instituti talabasi

Annotasiya: O'zbekiston ommaviy axborot vositalari o'zbek ommaviy axborot vositalarining ahvolidan xavotirda. 2002 yilda hukumat qarori bilan davlat tsenzurasi rasman bekor qilingan bo'lsa-da, u mustaqil jurnalistikani, xususan, 2005 yilgi Andijon qo'zg'olonidan keyin keskin cheklashda davom etdi. Litsenziyalash va tartibga solish Davlat matbuot qo'mitasi va idoralararo muvofiqlashtirish qo'mitasining vakolati hisoblanadi. mustaqil ommaviy axborot vositalari faoliyatini ta'qib qilish va kechiktirish vakolati.

Kalit so'zlar: yangiliklar, televidenie, axborot, faoliyat

2006 yil oxirida hukumat barcha ommaviy axborot vositalarini malakaviy ko'rikdan o'tmasdan qayta ro'yxatdan o'tkazishni talab qilib, davlat nazoratini yanada kuchaytirdi. 2005 yilda 30-40 ga yaqin mustaqil televideniye va yettita mustaqil radiostantsiya faoliyat ko'rsatgan, biroq O'zbekiston Teleradiokompaniyasiga qarashli to'rtta davlat telekanali bozorda hukmronlik qilgan. Jonli dasturlashga ruxsat berilmaydi. Gazeta o'quvchilarining umumiy soni bor-yo'g'i 50 000 kishini tashkil etadi; gazeta bozorida davlatga qarashli "Pravda Vostoka", "Xalq so'zi" va "Narodnoye slovo" gazetalar ustunlik qiladi. Eng yirik xususiy gazetalar: "Novosti Uzbekistana", "Noviy vek", "Noviy Den" va "Mohiyat". Davlat gazeta tarqatish va materiallar ta'minotini nazorat qiladi. 2000-yillar boshida gazeta maqolalarida hukumat siyosati va ijtimoiy sharoitlar tanqid qilingan, ammo jurnalistlarning poraxo'rligi keng tarqalgan. Yagona milliy axborot agentligi – O'zbekiston Milliy axborot agentligi davlat tomonidan nazorat qilinadi. Agence France-Presse, Anadolu Ajansi (Turkiya), Associated Press, Interfax

(Rossiya) va Reuters O'zbekistonda vakolatxonalari bo'lgan xorijiy agentliklardir. Hukumat 2005 yil oxirida Ozod Yevropa – Ozodlik radiosini Toshkentdagi vakolatxonasini yopishga majbur qildi. 2006 yil boshida OAV to'g'risidagi yangi qonun O'zbekistondagi xorijiy axborot tashkilotlari faoliyatiga qo'shimcha cheklovlar qo'ydi.[1] 2011 yilda mamlakatdan chiqayotgan axborot oqimi rasmiylar tomonidan qattiq nazoratda qolmoqda, biroq O'zbekiston ichidan bir nechta mustaqil ovozlarda xabar bermoqda. Uznews.net axborot sayti 2006 yildan beri faoliyat ko'rsatib kelmoqda va hanuzgacha O'zbekistondagi kundalik voqealar haqida xabar beruvchi jurnalistlar tarmog'iga ega kam sonli manbalardan biridir.[2] O'zbekistonda jurnalistika xavfli kasb, bir qancha muxbirlar shunchaki o'z ishini qilgani uchun qamalgan. O'zbekiston mintaqadagi jurnalistlar qamoqxonasida yetakchi hisoblanadi. 2011-yil holatiga ko'ra, O'zbekistonda panjara ortida o'n bitta jurnalist bor edi.[3] O'zbekistonda televideniye birinchi marta 1956-yilda O'zbekiston SSR Sovet Ittifoqi tarkibida bo'lganida joriy etilgan. Birinchi milliy televideniye kanali O'zbekiston bo'lib, u O'zbekiston translyatsiyasi boshlangan paytdayoq joriy etilgan. Rangli televizor ham 1970-yillarda paydo bo'lgan. O'sha paytlarda "O'zbekiston" yagona telekanal bo'lib, kuniga bir necha marta efirga uzatildirdi. O'zbekistonning birinchi xususiy televideniyesi STV 1991-yil 15-mayda o'z faoliyatini boshlagan. 2005 yilda 30 dan 40 tagacha mustaqil telekanallar faoliyat ko'rsatgan, biroq O'zbekiston Teleradiokompaniyasi tomonidan boshqariladigan to'rtta davlat telekanali bozorda hukmronlik qilgan. Jonli dasturlashga ruxsat berilmaydi. O'zbekiston Markaziy Osiyodagi eng yirik media bozorlaridan biriga ega. Televizion eng ommabop vosita bo'lib, davlat teleradiokompaniyasi asosiy milliy tarmoqlarni boshqaradi. Rossiya televideniyesi ko'p tomosha qilinadi. Sobiq prezident Islom Karimovning 2016-yilda vafotidan so'ng biroz yaxshilanganidan so'ng ommaviy axborot vositalari erkinligi pasayib ketdi. 2021 yilgi prezidentlik saylovlari arafasida internet kontenti ustidan nazorat kuchaytirildi va tanqidiy ovozlarga bosim kuchaydi.

Yangiliklar, asosan, internetda, ayniqsa, yosh o'zbeklar tomonidan iste'mol qilinadi, biroq nozik kontent ko'pincha bloklanadi. Muxolifat va boshqa tanqidiy veb-saytlar xorijda joylashgan.

Televizion

O'zbekistonda televideniye ilk bor 1956 yilda O'zbekiston SSR Sovet Ittifoqi tarkibida bo'lganida joriy etilgan. Birinchi milliy televideniye kanali O'zbekiston bo'lib, u O'zbekiston translyatsiyasi boshlangan paytdayoq joriy etilgan. Rangli televizor ham 1970-yillarda paydo bo'lgan. O'sha paytlarda "O'zbekiston" yagona telekanal bo'lib, kuniga bir necha marta efirga uzatilardi. O'zbekistonning birinchi xususiy televideniyesi STV 1991-yil 15-mayda o'z faoliyatini boshlagan. 2005 yilda 30 dan 40 tagacha mustaqil telekanallar faoliyat ko'rsatgan, biroq O'zbekiston Teleradiokompaniyasi tomonidan boshqariladigan to'rtta davlat telekanali bozorda hukmronlik qilgan. Jonli dasturlashga ruxsat berilmaydi.

Raqamsiz

O'zbekistondagi birinchi va yetakchi raqamli platforma Uzdigital 2009-yilda ishga tushirilgan. 2013-yilda tijorat asosida HD formatidagi yuqori aniqlikdagi televidenie ishga tushirildi. Uzdigital yaqinda Zo'r TV HD, MY5 HD, Sevimli HD, Kinoteatr HD, Milliy HD va UzHD kabi HD kanallarini ishga tushirdi. 2012-yil sentabr oyida tomoshabinlar soni 1 millionga yetdi. Human Rights Watchning 2006 yilgi hisobotida O'zbekistondagi ommaviy axborot vositalarining o'sha paytdagi muhiti sarhisob qilingan edi: "Hukumat fuqarolik jamiyati guruhlari, ommaviy axborot vositalari, huquq himoyachilari va muxolifat faoliyatini nazorat qilish, qo'rqitish va o'zboshimchalik bilan to'xtatish yoki ularga aralashish amaliyotini davom ettirmoqda. siyosiy partiyalar. Xususan, bu yil mustaqil jurnalistlar, huquq himoyachilari va muxolifat vakillariga nisbatan tazyiqlar kuchaygan." [1] 2005 yilni tubdan ayrilish lahzasi deb hisoblash kerak, chunki 2005 yildagi Andijon voqealaridan keyin media muhiti qolgan muxolifatdan tozalandi. Xorijiy jurnalistlarning faoliyati taqiqlangan, veb-saytlar bloklangan. 2004-yilda O'zbekiston Milliy universitetining jurnalistika fakultetiga o'qishga kirib, shu voqealarga guvoh bo'lganman. Fakultet dekani Qudrat Irnazarov aytganidek, "Bu binoda so'z erkinligi masalasini muhokama qila olmaysiz". Jurnalistlar avlodi ana shunday muhitda yetishib chiqqan va bugungi vaziyatni o'rganar ekanmiz, bu kontekstni tushunish muhim. O'zbekistondagi media manzarasi

Nikita Makarenkoning maqolasi

14 iyul, 2020 yil

O'zbekistondagi media manzara

Kuygan yer: O'zbekistonda 2005-2016 yillardagi ommaviy axborot vositalari

Prezident Islom Karimov hukmronligi davrida (1991-2016) O'zbekistonda ommaviy axborot vositalari jiddiy tazyiqlarga uchradi. Ommaviy axborot vositalarida tsenzura va jurnalistlarga tahdidlarning to'liq hukmronligi ommaviy axborot vositalarida so'z erkinligining umuman yo'qligini anglatardi. Uznews.net, Farghana.ru va Neweurasia.net kabi bir nechta saytlargina tanqidiy xabarlarni chop etishga jasoratli edi va ularning ofislari xorijda edi. Ushbu veb-saytlarning hech biri mamlakatda ro'yxatdan o'tmagan. Ammo ularning barchasi bloklangan va faqat bir nechta odam VPN (virtual xususiy tarmoq) yordamida uni o'qiy olgan. Bu nashrlar uchun yozish o'ta xavfli edi va ko'plab jurnalistlar tahdidlarga duch keldilar yoki xavfsizlik izlash uchun O'zbekistondan tashqariga ko'chib ketishga majbur bo'ldilar. Bu davrda mahalliy televidenie, radio va gazetalar tanqid nuqtai nazaridan betaraf edi. Human Rights Watchning 2006 yilgi hisobotida O'zbekistondagi ommaviy axborot vositalarining o'sha paytdagi muhiti sarhisob qilingan edi: "Hukumat fuqarolik jamiyati guruhlarini, ommaviy axborot vositalari, huquq himoyachilari va muxolifat faoliyatini nazorat qilish, qo'rqitish va o'zboshimchalik bilan to'xtatish yoki ularga aralashish amaliyotini davom ettirmoqda. siyosiy partiyalar. Xususan, bu yil mustaqil jurnalistlar, huquq himoyachilari va muxolifat vakillariga nisbatan tazyiqlar kuchaygan." [1] 2005 yilni tubdan ayirish lahzasi deb hisoblash kerak, chunki 2005 yildagi Andijon voqealaridan keyin media muhiti qolgan muxolifatdan tozalandi. Xorijiy jurnalistlarning faoliyati taqiqlangan, veb-saytlar bloklangan. 2004-yilda O'zbekiston Milliy universitetining jurnalistika fakultetiga o'qishga kirib, shu voqealarga guvoh bo'lganman. Fakultet dekani Quadrat Inazarov aytganidek, "Bu binoda so'z erkinligi masalasini muhokama qila olmaysiz". Jurnalistlar avlodi shunday muhitda tarbiyalangan, buni tushunish kerak. Bu kontekst bugungi kundagi vaziyatni o'rganar ekan O'zbekistonning yangi prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2016-yilda Karimov vafotidan so'ng saylangan edi.

Ajablanarlisi shundaki, u odamlarga erkinroq gapirish imkonini beradigan kursni tanladi. Bu "endi gapira olasiz" deb e'lon qilinmadi, lekin odamlar Facebook yoki Telegram messenjeri orqali tobora ko'proq tanqidiy postlar yozishni boshladilar va hech qanday tazyiqlar bo'lmadi. Bosqichma-bosqich, siz xususiy onlayn ommaviy axborot vositalarida ham tanqidiy xabarlarni ko'rishingiz mumkin edi. 2017-yilning may oyida men bu jarayonni faollashtirdim. Hozircha yozishga "ruxsat berilganiga" ishonchim komil emas edi, lekin "Gazeta.uz" bosh muharriri uni sinab ko'rishga ko'ndirishdi.

Mening birinchi tanqidiy hikoyam 2017-yilning may oyida chop etildi va u yaxshi qabul qilindi.[2] Odamlar menga qo'ng'iroq qilishdi va: "Bu onlayn ekanligiga ishonolmaymiz. Yangi davr bo'lishi kerak. Biz bu muvaffaqiyat ekanini angladik va Karimov davridagidek, bizda hech qanday "oqibatlar" yo'q edi. Hech qanday qo'ng'iroqlar, tahdidlar yo'q. Bu boshlanishi edi va o'sha paytdan boshlab men doimo ko'proq va ko'proq hikoyalar nashr etishga harakat qilardim. Keyingi oy Prezident Mirziyoyev ilk bor so'z erkinligini rivojlantirish niyatini tasdiqladi va tanqidlar yo'qligida OAVni aybladi, "afsuski, bizning ommaviy axborot vositalari hali ham hayotimizdagi barcha muammolarni aks ettira olmayapti. Shunday bo'lsa-da, jamiyatimizda tanqid va o'z-o'zini tanqid qilish ruhini kuchaytirishimiz kerak".[3] Shu vaqtdan boshlab jurnalistlar va bloggerlar "O'zbek Erimasi"ning ajralmas qismiga aylandi. Islohotlar jadal va tez sur'atlar bilan boshlandi va odamlar ko'proq ma'lumot talab qilishdi. Liberallashtirish jarayonining davom etishi natijasida O'zbekiston 2017-yildagi Jahon matbuot erkinligi indeksida 169-o'rindan 2020-yilda 156-o'ringa ko'tarildi.[4] Shuningdek, u "juda jiddiy vaziyat"ga ega deb topilgan mamlakatlarning "qora ro'yxati" dan chiqarildi va "qiyin vaziyat"ga ega bo'lgan mamlakatlar uchun "qizil ro'yxat" ga kiritildi.

Adabiyotlar

https://en.m.wikipedia.org/wiki/Mass_media_in_Uzbekistan

<https://www.google.com/amp/s/www.bbc.com/news/world-asia-16218808.amp>

https://www.wikiwand.com/en/Mass_media_in_Uzbekistan

<https://fpc.org.uk/media-landscape-in-uzbekistan/It>